

INFORMACIJA O POTREBI RJEŠAVANJA PITANJA STAMBENOG FONDA RADNIKA KOMBINATA ALUMINIJUMA PODGORICA

Uvodne napomene

Kombinat aluminijuma Podgorica osnovan je 1969. godine. Proizvodnja primarnog aluminijuma počela je 1971. godine. Fabrika Glinice sa kapacitetom od 200.000 t/godišnje počela je sa radom 1972. god, a već naredne (1973. god.) postignut je kapacitet od 50.000 t/godišnje primarnog aluminijuma. „Druga faza“ Kombinata aluminijuma startovala je 1979. godine uz proizvodnju od 102.000 t/god primarnog aluminijuma i 280.000 t glinice. Nakon toga, počele su sa radom i Fabrika livačkih legura-Livnica (1983. god.), Fabrika otkovaka Al-Kovačnica (1984. god.), Fabrika Al provodnika u Kolašinu (1985. god.), Fabrika za Preradu aluminijuma u Podgorici (1996. god.) i Fabrika Anoda (1971. god.).

S obzirom na to da se KAP u godinama prije privatizacije nalazio u kritičnom poslovnom statusu (veliko zaduženje, nerentabilna proizvodnja i tehnološka zastarjelost), na osnovu odluka Savjeta za privatizaciju i Vlade Crne Gore, sproveden je postupak privatizacije ovog privrednog društva. Agencija Crne Gore za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja 9. avgusta 2004. god. objavila je Javni poziv za izražavanje interesovanja za kupovinu 65,4394% akcijskog kapitala Kombinata aluminijuma Podgorica (6.235.072 akcija ukupnog akcijskog kapitala u vlasništvu Države).

Kao rezultat dugih pregovora na Javnom tenderu za prodaju akcija, 27. jula 2005. godine potpisan je kupoprodajni ugovor sa kompanijom Salomon Enterprises Limited, pri čemu je kupoprodajni ugovor zaključen 30. novembra 2005. godine. Obaveza kupca je bila da u roku od 5 godina realizuje investicioni program. 1. avgusta 2007. godine Salomon Enterprises Limited promijenio je naziv u CEAC Holdings Limited.

Kao posledica globalne ekonomske krize i bitno izmijenjenih uslova na tržištu aluminijuma tokom 2008. godine i posebno tokom 2009. godine, a dijelom zbog nerealizovanih investicionih obaveza, KAP je zapao u finansijske probleme koji su doveli u pitanje njegov dalji opstanak. U skladu sa tim, 2. juna 2009. god. na osnovu Odluke Vlade potpisan je Memoranduma o razumijevanju kojim je, između ostalog, definisano da Vlada Crne Gore uđe u vlasničku strukturu KAP-a i RBN-a po osnovu izdatih garancija na dio njihovog ukupnog kreditnog zaduženja kroz prenos 50% akcija En+ Grupe u KAP-u i 50% akcija En+ Grupe u RBN-u u vlasništvo VCG. Na osnovu Memoranduma o razumijevanju, 16. novembra 2009. god. potpisan je Ugovor o poravnanju (kojim je stavljen van snage kupoprodajni ugovor iz 2005.godine), pri čemu je isti zaključen 26. oktobra 2010. god. Tom prilikom Državi je vraćeno 50% od akcijskog kapitala u vlasništvu CEAC-a.

Međutim, i pored postignutog smanjenja cijene koštanja aluminijuma, KAP i dalje ne nije mogao obezbijediti poslovanje u pravcu urednog servisiranja kratkoročnih i dugoročnih obaveza. Sredinom juna 2013. godine pokrenut je predstečajni postupak, a početkom 8.jula 2013 godine uveden je stečaj. Organizaciju proizvodnje u KAP-u preuzeo je Montenegro bonus kojeg je Vlada zadužila da KAP snabdijeva strujom. U zakonskom roku nije bilo predloga za plan reorganizacije, pa je u oktobru proglašen bankrot. Dugovi KAP-a su iznosili 386 mil. EUR, a knjigovodstvena

vrijednost kompanije je 183 mil. EUR. Prijavljeno je 460 mil. potraživanja od čega je prihvaćeno 360 mil. EUR. Početkom decembra iste godine objavljen je oglas za prodaju imovine KAP-a. Procijenjena vrijednost je iznosila 52,5 mil. EUR.

Stambeni fond radnika KAP-a

Stečaj KAP-a je prouzrokovao brojne socioekonomske probleme od kojih se svakako ističu oni vezani za status i potraživanja radnika ovog nekadašnjeg proizvodnog giganta. Među ovim problemima se ističe problem nenamjenski rashodovanog stambenog fonda Sindikalne organizacije radnika proizvodnje aluminijuma i Sindikata Kombinata aluminijuma Podgorica. Naime, članovi ovih sindikata su na ime Stambenog fonda rješavanje stambenih pitanja zaposlenih izdvajali 3% svoje bruto zarade, na osnovu Kolektivnog ugovora od 29.12.2006. godine. Ova sredstva su strogo namjenska i mogu se isključivo koristiti za rješavanje potreba zaposlenih a u skladu sa utvrđenim Pravilnikom o stambenim odnosima.

Prema raspoloživoj dokumentaciji i na osnovu Nalaza i mišljenja vještaka ekonomsko-finansijske struke Hamida Šabovića, evidentno je da su AD Kombinat aluminijuma Podgorica i Sindikalna organizacija radnika proizvodnje aluminijuma i Sindikat Kombinata aluminijuma Podgorica stupili u ugovorni odnos, koji se pravno može okarakterisati kao zajam, sa ciljem korišćenja sredstava Stambenog fonda namijenjenih za rješavanje stambenih pitanja zaposlenih u svrhe održavanja posrnule proizvodnje Kombinata aluminijuma i opstanka preduzeća. Dio ovih sredstava je korišćen za sprovođenje socijalnih programa i isplate beneficiranog staža radnicima, dio za potrebe samog preduzeća. Ono na šta vještačenje ukazuje i na to da su ova sredstva većinski korišćena nenamjenski, te da je po ovom osnovu iz stambenog fonda rashodovano ukupno 4.841.807,63 EUR od čega 92.988,49 EUR namjenski a čak 4.748.819,14 EUR nenamjenski.

Ono što je iz vještačenja nesporno utvrđeno je da su radnici KAP-a, odnosno članovi sindikalnih organizacija koje su potpisale Sporazum sa AD KAP, povjerioci u odnosu na AD KAP kada su u pitanju sredstva iz Stambenog fonda, ali i da su ova sredstva njihova imovina koja u momentu otvaranja stečaja, 08.07.2013. godine ne bi mogla da budu dio stečajne mase. Međutim, na zahtjev stečajnog dužnika ova sredstva jesu postala dio stečajne mase, a kako ova potraživanja radnika nisu bila obezbijeđena ista su razvrstana u tu kategoriju potraživanja (treći isplatni red). Ovome je doprinjelo to što su sva sredstva koja su sa računa Stambenog fonda isplaćena, kako namjenski tako i nenamjenski, prenesena su prvo po zahtjevima AD KAP sa posebnog računa Stambenog fonda na redovni račun AD KAP, a onda je sa tog računa vršeno njihovo dalje distribuiranje i trošenje po nalogima AD KAP. Ovako strukturirana šema transakcija ukazuje na to da iza nenamjenskog trošenja sredstava iz Stambenog fonda stoji jasna namjera da se ona otuđe, a što je sve za posljedicu imalo činjenicu da je ogroman broj radnika ostao bez svojih sredstava koja su odvajali za stambeni fond ali i mogućnosti naplate svojih potraživanja nakon otvaranja stečaja u KAP-u.

Zahtjev bivših radnika KAP-a

Dana 16.09.2024. godine, predstavnici bivših radnika KAP-a održali su sastanak sa Ministarkom Nišić na kom su predstavili ovaj problem i zatražili pomoć Vlade Crne Gore kako bi se riješila dugogodišnja nepravda učinjena prema radnicima KAP-a, a zbog koje su radnici već u periodu od 2013-2015. godine organizovali proteste u Podgorici i blokirali saobraćajnice. Na istu temu, predstavnici radnika su održali i sastanak sa Predsjednikom Vlade, Milojkom Spajićem, dana 23.06.2024. godine, i na tom sastanku je dana načelna saglasnost da Vlada pristupi rješavanju ovog problema.

Izvršivši uvid u raspoloživu dokumentaciju, i sagledavši cjelokupnu problematiku oko stambenog fonda bivših radnika KAP-a može se izvesti zaključak da ne postoji osnovano pravno potraživanje države prema ovim radnicima, budući da država nije bila direktni poslodavac ovim radnicima, niti postoji pravni osnov u vidu presude po kom bi se ovi radnici mogli naplatiti od države. Međutim, društveno odgovoran odnos Vlade Crne Gore prema posljedicama koje su uslijedile po otvaranju stečajnog postupka u KAP-u, koji je Vlada iskazala u prethodnom periodu u više navrata kada je obeštetila radnike po raznim osnovama i pored činjenice da je KAP bio posebno pravno lice, potvrđuju da je Vlada smatrala da KAP nema dovoljno institucionalne i radne samostalnosti u odnosu na državu, pa je cijenivši relevantnu praksu Evropskog suda za ljudska prava utvrdila da prema ovim radnicima KAP-a ima posebne obaveze.¹ Slučaj stambenog fonda je samo jedan u nizu onih slučajeva koji potvrđuju da je Crna Gora u prethodnom periodu bila društvo teške socijalne nepravde, sa široko rasprostranjenom nesigurnosti u radu, visokoj socijalnoj nejednakosti i svi smo bili svjedoci urušavanja društvenih ugovora koje su pogoršavale globalne krize. Ove surove realnosti ugrožavaju napredak postignut na društvenim pitanjima, a primjeri poput stambenog fonda KAP-a ne smiju da ostanu neriješeni jer su prethodne vlasti u Crnoj Gori u jeku globalne ekonomske krize umjesto politika usmjerenih na socijalno ugrožene imale politike usmjerene na javne funkcionere, pa je tako npr. 175 javnih funkcionera dobilo pomoć za rješavanje stambenog pitanja, za šta je utrošeno oko 25 miliona eura.

Ovo samo pokazuje da je obaveza ove i svake naredne Vlade da riješi sve zaostale probleme iz prošlosti jer i dobre socijalne politike mogu da završe u sjenci loših praksi iz prošlosti koje su dovele do trajne nepravde za nemali broj građana. U tom kontekstu, Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga je u razgovoru sa predstavnicima bivših zaposlenih radnika KAP-a došlo do modela pravičnog obeštećenja radnika koji usljed nenamjenskih rashodovanih sredstava iz stambenog fonda ni na današnji dan nemaju riješeno stambeno pitanje. Konkretno, predlaže se da se bivšim radnicima KAP-a, kojima je radni odnos prestao usljed otvaranja stečaja, koji nemaju riješeno stambeno pitanje a koji su uplaćivali dio svoje zarade u stambeni fond Sindikalne organizacije radnika proizvodnje aluminijuma i Sindikata Kombinata aluminijuma Podgorica, obezbjedi nadoknada od 177 eura po godini radnog staža provednoj u KAP-u. Ovom mjerom ne bi bili obuhvaćeni radnici Prerade i Kovačnice, koje nisu bile sastavni dio KAP-a.

U cilju utvrđivanja činjeničnog stanja predlaže se prikupljanje sledeće dokumentacije:

¹ ESLJP, predmet Marinković protiv Srbije, predstavka broj 5353/11, presuda od 22. oktobra 2013. godine, stav 39

- Rješenje o prestanku radnog odnosa iz kog se vidi da je radni odnos prestao usljed otvaranja stečaja nad KAP-om;
- Potvrda o radnom stažu;
- Potvrda da bivši radnik ili njegov bračni drug nisu imali riješeno stambeno pitanje do dana uvođenja stečaja;
- Izjave kojom se pod punom krivičnom i materijalnom odgovornošću potvrđuje da su svi dostavljeni podaci vjerodostojni, te da će se radnik odreći bilo kakvih daljih potraživanja prema državi Crnoj Gori po realizaciji ovog programa;
- Druga dokumentacija koja je od značaja za utvrđivanje činjeničnog stanja i ostvarivanja prava.

U vezi sa prednje navedenim, Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga će po prikupljanju dokumentacije sačiniti socijalni program obeštećenja bivših radnika KAP-a čija su sredstva iz stambenog fonda nenamjenski rashodovana i o tome obavijestiti Vladu Crne Gore radi donošenja odluke o isplati.